

The logo for the Institute for Macroeconomic and Regional Studies (IMRS) is a red square with the letters 'IMRS' in white, bold, sans-serif font.

Institute for Macroeconomic
and Regional Studies

Makroiqtisodiy va hududiy tadqiqotlar instituti

2023
2024
2025

SENTYABR
OKTYABR
NOYABR

Faoliyatning
asosiy
ko'rsatkichlari

Mundarija

Gig iqtisodiyot tadbirkorlik faolligiga qanday ta'sir qiladi?	2
2024-yilning oktyabr oyida Toshkent shahridagi yirik supermarketlarda 21 nomdagi oziq-ovqat mahsulotlari narxining o'zgarishi ko'rib chiqildi	3
2016-2023 yillarda to'qimachilik sohasida tovarlar eksportining diversifikatsiyalashuv darajasi hamda eksport tarkibida tayyor va yarim tayyor mahsulotlar ulushining o'zgarishi baholandi ...	4
2024-yilning sentyabr oyida Toshkent shahrida uy-joylar uchun ijara narxlari tahlil qilindi	6
O'zbekiston iqtisodiyoti uchun fiskal multiplikator ko'rsatkichi baholandi	8
Ona tilini bilish darajasi umumiy ta'lim darajasi va ikkinchi chet tilini o'rganishga qanday ta'sir qiladi?	9
2024-yilning iyul-sentyabr oylarida avtomobil narxlari tahlil etildi	10
Tadbirkorlik va shaharsozlik faoliyatini amalga oshirish uchun ijara va mulk huquqi asosida auksion orqali 2023-2024 yillarning yanvar-sentyabr oylarida tumanlar kesimida sotilgan yer maydonlari tahlili	11
2024-yilning III-choragida (iyul-sentyabr) O'zbekistonda turizm sohasida qayd etilgan natijalar	13
Barqaror rivojlanish maqsadlari (BRM 7) ga erishish kontekstida aholining sof energiyadan foydalanish imkoniyatlarini ta'minlash bo'yicha erishilgan natijalar ko'rib chiqildi	14
Davlat-xususiy sektor muloqotlarining hududlarni rivojlantirishdagi ahamiyati qanday?	16
O'zbekiston mahsulotlari uchun potensial eksport bozorlari aniqlandi.....	18
"Aqlli qishloqlar"ni rivojlantirish bo'yicha xorij tajribasi o'rganildi	19

Gig iqtisodiyot tadbirkorlik faolligiga qanday ta'sir qiladi?

2024-yilning oktyabr oyida Toshkent shahridagi yirik supermarketlarda 21 nomdagi oziq-ovqat mahsulotlari narxining o'zgarishi ko'rib chiqildi

2016-2023 yillarda to'qimachilik sohasida tovarlar eksportining diversifikatsiyalashuv darajasi hamda eksport tarkibida tayyor va yarim tayyor mahsulotlar ulushining o'zgarishi baholandi

2024-yilning sentyabr oyida Toshkent shahrida uy-joylar uchun ijara narxlari tahlil qilindi

O'zbekiston iqtisodiyoti uchun fiskal multiplikator ko'rsatkichi baholandi

Ona tilini bilish darajasi umumiy ta'lim darajasi va ikkinchi chet tilini o'rganishga qanday ta'sir qiladi?

2024-yilning iyul-sentyabr oylarida avtomobil narxlari tahlil etildi

Tadbirkorlik va shaharsozlik faoliyatini amalga oshirish uchun ijara va mulk huquqi asosida auksion orqali 2023-2024 yillarning yanvar-sentyabr oylarida tumanlar kesimida sotilgan yer maydonlari tahlili

2024-yilning III-choragida (iyul-sentyabr) O'zbekistonda turizm sohasida qayd etilgan natijalar

Barqaror rivojlanish maqsadlari (BRM 7) ga erishish kontekstida aholining sof energiyadan foydalanish imkoniyatlarini ta'minlash bo'yicha erishilgan natijalar ko'rib chiqildi

Davlat-xususiy sektor muloqotlarining hududlarni rivojlantirishdagi ahamiyati qanday?

O'zbekiston mahsulotlari uchun potensial eksport bozorlari aniqlandi

"Aqlli qishloqlar"ni rivojlantirish bo'yicha xorij tajribasi o'rganildi.

2024-yilning oktyabr oyida Toshkent shahridagi yirik supermarketlarda 21 nomdagi oziq-ovqat mahsulotlari narxining o'zgarishi ko'rib chiqildi

o'qish vaqti
26 soniya

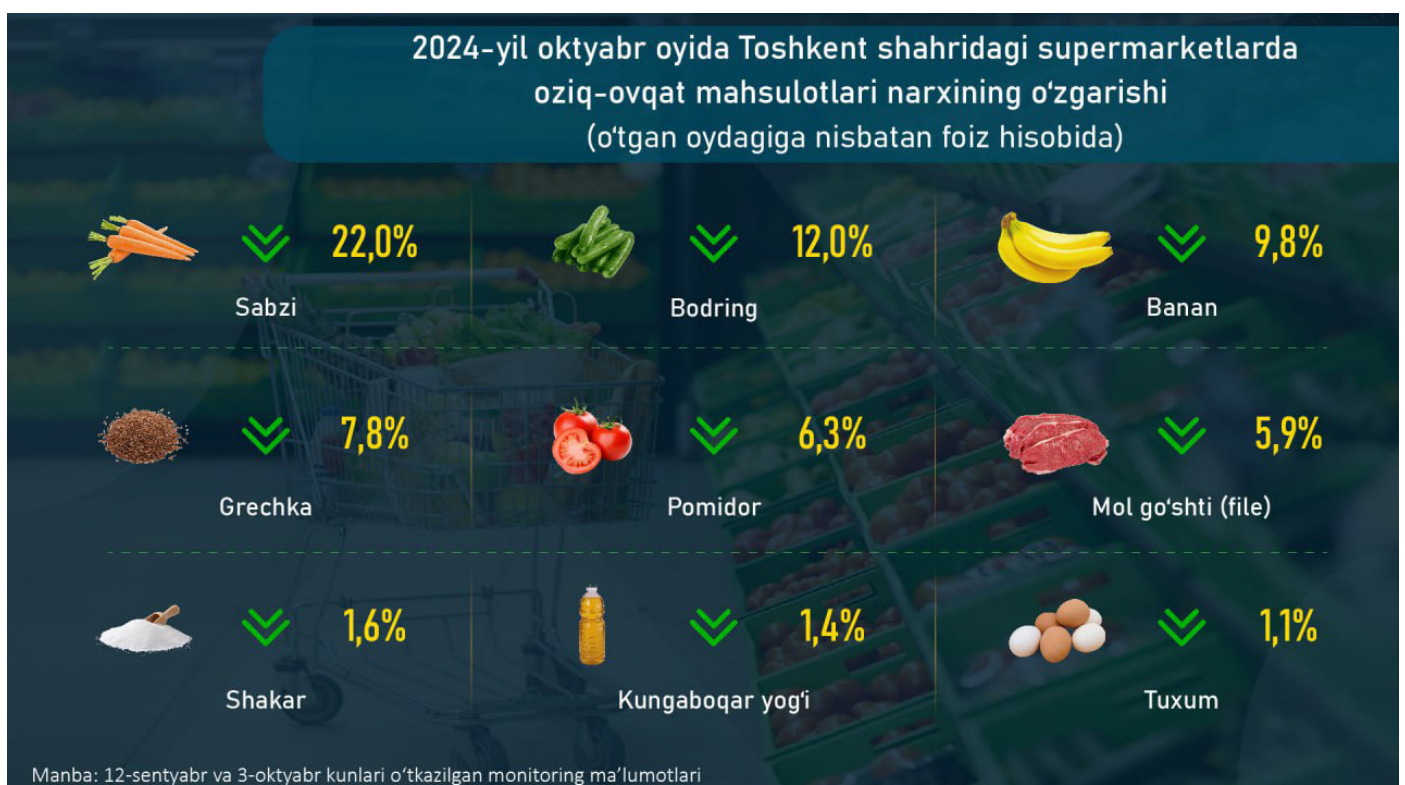
Monitoring natijalari 9 nomdagi mahsulot bo'yicha minimal narxlar o'tgan oydagiga nisbatan pasayganligini ko'rsatdi*.

Shunday qilib, sabzining minimal narxi 22,0 foiz, bodringniki 12,0 foiz, bananniki 9,8 foiz, grechkaniki 7,8 foiz, pomidorniki 6,3 foiz, mol go'shtiniki (file) 5,9 foiz, shakarniki 1,6 foiz, kungaboqar yog'iniki 1,4 foiz, tuxumniki 1,1 foiz pasaygan.

5 nomdagi mahsulotning minimal narxlari oshgan. Narxining oshishi bo'yicha guruch yetakchi bo'ldi. Guruch narxining o'sishi bozor omillari, talab va taklifning o'zgarishi bilan bog'liq.

7 nomdagi mahsulotning eng past narxlari o'zgarishsiz qolgan. Bular - makaron, karam, lavlagi, sariq piyoz, olma, limon va margarin.

*tahlil 12-sentyabr va 3-oktyabr kunlari o'tkazilgan monitoring ma'lumotlari asosida qilindi.

To'qimachilik sanoati eksportining tovarlar va davlatlar bo'yicha diversifikatsiyalashuvini aniqlashda Xerfindal-Xirshman indeksi (HHI) dan foydalanildi. HHI ko'rsatkichlariga ko'ra, bozordagi raqobat darajasi quyidagi 3 guruhga bo'linadi:

- yuqori (0 - 1500);
- o'rtacha (1500 - 2500);
- past (2500 - 10000).

Ma'lumot uchun: HHI bozor

konsentratsiyasining o'lchovi bo'lib, raqobat darajasini aniqlashda keng qo'llaniladi. Indeksning eng kichik qiymati 0 ga yaqin bo'lib, bozordagi raqobat darajasi yuqori ekanligini bildiradi, 10 000 ga teng maksimal qiymat bozorda eksport bo'yicha 1 ta mahsulot yoki davlat to'liq monopoliyaga ega ekanligini anglatadi.

Eksport dinamikasi. 2016-2023 yillar oralig'ida to'qimachilik mahsulotlari eksporti hajmi 2 barobar oshdi va 2023-yilda 3,2 mlrd. AQSh dollarini tashkil etdi. To'qimachilik mahsulotlari eksportining umumiy eksportdagi ulushi esa 2016-yildagi 13,1 foizdan 2021-yilda 18,9 foizga yetdi. 2022-2023 yillarda sohaning eksport hajmi 2021-yildagiga nisbatan mos ravishda 4,2 foiz (2022) va 0,6 foiz (2023) o'sgan bo'lishiga qaramasdan, umumiy eksportdagi ulushi pasayib, 17 foiz (2022) va 13 foiz (2023) ni tashkil etdi.

Mahsulotlar kesimidagi diversifikatsiya. Bu yo'nalishda diversifikatsiya darajasi yildan yilga yaxshilanib bormoqda. HHI ko'rsatkichi 2016-yilda 2668 ni tashkil qilgan bo'lsa, 2023-yilga kelib, bu ko'rsatkich sezilarli darajada yaxshilandi va 1648 ga teng bo'ldi. O'rganilgan 8 yil mobaynida mamlakat to'qimachilik sohasi eksportining diversifikatsiyalashuvi past bo'lgan eksport bozoridan diversifikatsiyalashuvi o'rtacha bo'lgan bozorga aylandi.

Xomashyo eksportidan qo'shilgan qiymatli mahsulotlar eksportiga o'tish. Paxta tolasi eksporti hajmi 2016-yildagi 637 mln. AQSh dollaridan 2023-yilda 70 ming AQSh dollargacha pasaydi.

Paxtadan yigirilgan iplarning to'qimachilik sanoati eksportidagi ulushi esa 2021-yildagi 51,1 foizdan 2023-yilda 37,9 foizgacha qisqardi. Ushbu o'zgarishlar to'qimachilik sanoatining tayyor va yarim tayyor mahsulotlar ishlab chiqarish bosqichiga tez sur'atlarda o'tayotganini ko'rsatadi. Xususan, 2016-2023 yillarda mashina yoki qo'lda to'qilgan trikotaj matolari (4,1 foizdan 9,7 foizga), kiyim-kechak predmetlari, mashina yoki qo'lda to'qilgan trikotaj (12,9 foizdan 27,2 foizga) va kiyim predmetlari (mashinada yoki qo'lda to'qilgan trikotajdan tashqari) (0,8 foizdan 4 foizga) kabi tayyor mahsulotlarning eksportdagi ulushi oshdi.

Mamlakatlar kesimida diversifikatsiya. HHI ko'rsatkichi 2016-yildagi 1606 dan 2023-yilda 2435 ga ortdi. Bu mamlakatlar kesimida diversifikatsiya darajasi pasayib borayotganini ko'rsatadi. Bunga to'qimachilik mahsulotlari eksportida Rossiyaning ulushi 2016-yildagi 29 foizdan 2023-yilda 45 foizga ortgani sabab bo'ldi. Mamlakatlar kesimida indeks qiymati yomonlashganiga qaramay, to'qimachilik sohasi ushbu davrda diversifikatsiyalashuvning o'rtacha darajasini saqlab qoldi. 2023-yilda to'qimachilik mahsulotlarining asosiy eksport bozorida Rossiyadan keyingi o'rinlarni Xitoy (13,7 foiz), Turkiya (10,4 foiz), Qirg'iziston (7,8 foiz) va Eron (3,2 foiz) egalladi.

O'zbekiston 2021-yilda GSP+ tizimiga a'zo bo'ldi va keyingi 3 yilda Yevropa Ittifoqiga to'qimachilik mahsulotlari eksportini sezilarli darajada oshirdi. Xususan, 2020-yilda 76,4 mln. AQSh dollariga, 2022-yilda esa 178,5 mln. AQSh dollariga. Biroq, 2023-yilda eksport hajmi 14 foizga kamaydi va 152,8 mln. AQSh dollarini tashkil etdi. Demak, kelgusida Yevropa Ittifoqida talab yuqori bo'lgan mahsulotlar ishlab chiqarishni takomillashtirish va eksport salohiyatini yanada oshirish zarur. Bu orqali O'zbekistonning eksport diversifikatsiyasini kuchaytirish va yangi bozorlarni egallash imkoniyati kengayadi.

To'qimachilik sohasidagi tovarlar eksporti diversifikatsiyasi (HHI)

Joriy yilning sentyabr oyida Toshkent shahrida uy-joylar uchun ijara narxlarining oshishi davom etdi. Mazkur davrda poytaxtda o'rtacha ta'mirlangan xonadonlar uchun o'rtacha ijara narxlari avgust oyidagiga nisbatan 2,8 foiz, to'liq ta'mirlangan xonadonlar uchun esa 1,4 foiz oshdi.

O'rtacha ta'mirlangan uy-joylar ijarasiga talabning oshishi bo'yicha kutilmalar bunday uylarning ijara narxlariga ta'sir ko'rsatdi. Xususan, 2024-yilning sentyabr oyida o'rtacha ta'mirlangan 1 xonali uylar uchun o'rtacha ijara narxi avgust oyidagiga nisbatan 2,4 foiz, 2 xonali uylar uchun 3,4 foiz, 3 xonali uylar uchun 3,2 foiz, 4 xonali uylar uchun esa 2,1 foiz oshdi.

O'rtacha ta'mirlangan xonadonlar uchun nisbatan arzon ijara narxlari Sergeli (1 xonali - 291 AQSh dollari, 2 xonali - 363 AQSh dollari, 3 xonali - 403 AQSh dollari, 4 xonali - 463 AQSh dollari), Olmazor (1 xonali - 306 AQSh dollari, 2 xonali - 362 AQSh dollari, 3 xonali - 426 AQSh dollari, 4 xonali - 503 AQSh dollari) tumanlarida taklif etilgan bo'lsa, eng qimmat ijara narxlari Mirobod (1 xonali - 358 AQSh dollari, 2 xonali - 445 AQSh dollari, 3 xonali - 548 AQSh dollari, 4 xonali - 721 AQSh dollari) va Yakkasaroy (1 xonali - 343 AQSh dollari, 2 xonali - 460 AQSh dollari, 3 xonali - 611 AQSh dollari, 4 xonali - 631 AQSh dollari) tumanlarida kuzatildi.

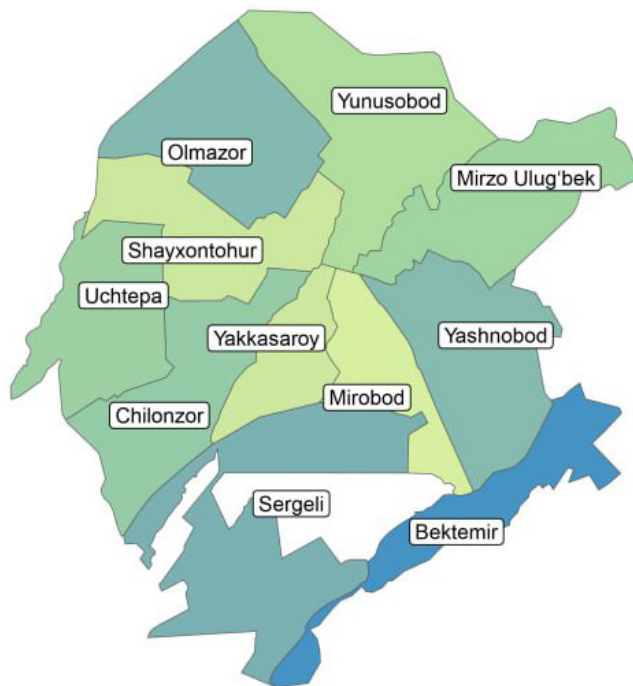
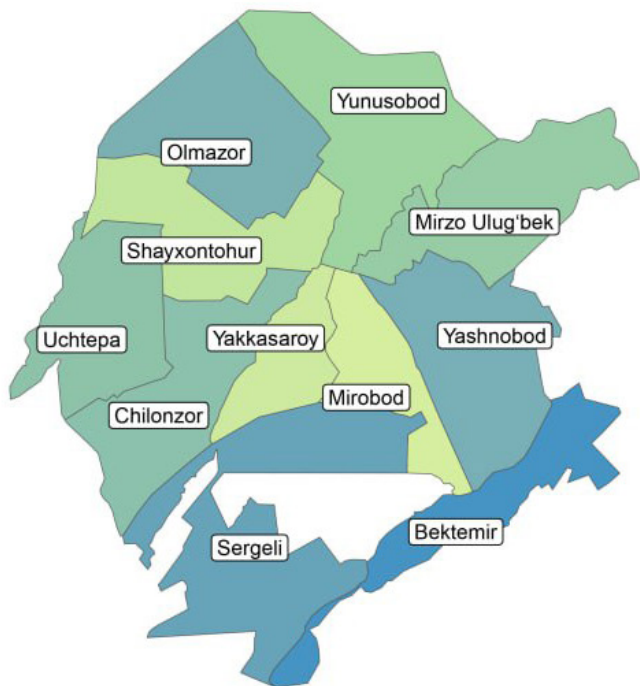
To'liq ta'mirlangan uy-joylar ijarasi. Mazkur davrda 3 xonali uy-joylarning ijara narxi 0,9 foiz pasaygan bo'lsada, 2 xonali uy-joylarning ijara narxi o'rtacha 1,1 foiz, 4 xonali uy-joylarning ijara narxi 2,3 foiz hamda 1 xonali uy-joylarning ijara narxi 3,1 foiz oshgan.

To'liq ta'mirlangan uy-joylarning eng arzon ijara narxlari Sergeli (1 xonali - 331 AQSh dollari, 2 xonali - 428 AQSh dollari, 3 xonali - 506 AQSh dollari, 4 xonali - 634 AQSh dollari) va Uchtepa (1 xonali - 393 AQSh dollari, 2 xonali - 453 AQSh dollari, 3 xonali - 538 AQSh dollari, 4 xonali - 717 AQSh dollari) tumanlarida, eng qimmat ijara narxlari esa Mirobod (1 xonali - 474 AQSh dollari, 2 xonali - 678 AQSh dollari, 3 xonali - 967 AQSh dollari, 4 xonali - 1278 AQSh dollari) va Shayxontohur (1 xonali - 442 AQSh dollari, 2 xonali - 708 AQSh dollari, 3 xonali - 1004 AQSh dollari, 4 xonali - 1272 AQSh dollari) tumanlarida kuzatildi.

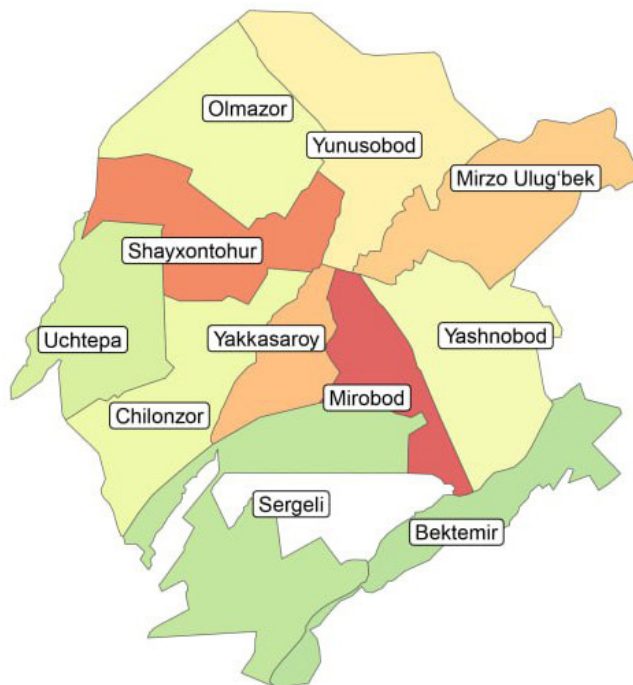
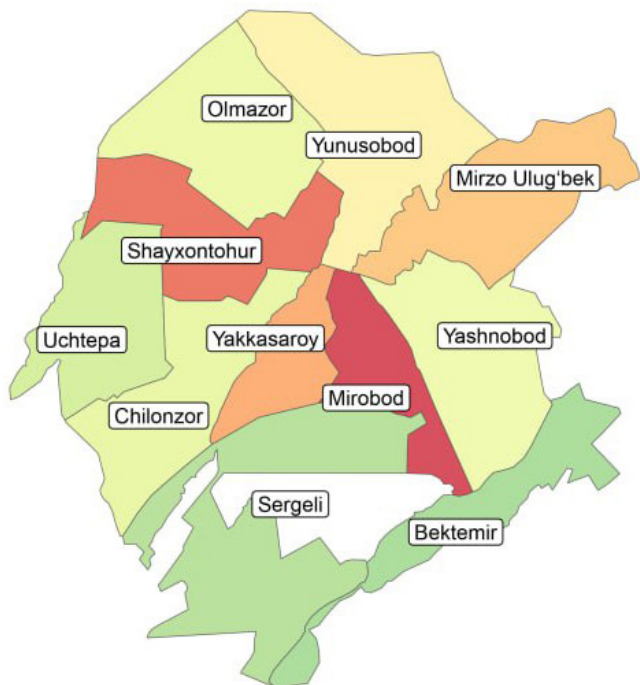
Ijara narxlari olx.uz platformasidan veb skreping (web scraping) orqali olingan ochiq ma'lumotlar asosida tahlil qilindi. Bunda 2024-yilning avgust oyi uchun 52,0 mingta va sentyabr oyi uchun 51,9 mingta ma'lumotdan foydalanildi. Ikkala davr uchun ham tahlil narxlar chegarasining yuqori va pastki 5 foizlik kvantillari chiqarib tashlanganidan keyin amalga oshirildi. ■

2024-yil Avgust

2024-yil Sentyabr

O'rta tamirlangan

To'liq tamirlangan

Fiskal multiplikator davlat xarajatlari va daromadlar o'zgarishi natijasida iqtisodiyotda yaratiladigan qiymat qanchaga o'zgarishini aniqlab beradi. Ushbu ko'rsatkich soliq-byudjet siyosatining samaradorligini baholashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, davlatning daromad va xarajatlar yo'nalishida olib boradigan siyosatini yuritishda yordam beradi.

Tahlilga ko'ra, 2023-yilda O'zbekiston uchun fiskal multiplikator 1,34 ni tashkil qilgan. Ushbu ko'rsatkich davlat xarajatlarning 1 trln. so'mga oshirilishi natijasida iqtisodiyotda 1,34 trln. so'mgacha bo'lgan miqdorda qo'shilgan qiymat yaratilishi mumkinligini anglatadi.

2019-yilda Garvard universiteti tomonidan o'tkazilgan tadqiqotda AQSH uchun geografik hududlararo fiskal multiplikator hisoblab chiqilgan. Ushbu tadqiqot natijalariga ko'ra, AQSh uchun fiskal multiplikator 1,8 ga teng ekanligi aniqlangan.

Rejalashtirilayotgan dasturlardan kutilayotgan natijalar. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 23-sentyabrdagi "Kambag'allikni qisqartirish va aholi turmush farovonligini oshirish borasidagi chora-tadbirlarni yangi bosqichga olib chiqish to'g'risida"gi PF-143 sonli Farmoni ijrosini samarali ta'minlash maqsadida "Kambag'allikdan farovonlik sari" dasturini amalga oshirish bo'yicha birinchi navbatdagi chora-tadbirlar rejasi doirasida davlat budjetidan 6,2 trln. so'm xarajat qilinishi belgilangan.

Natijalar: "Kambag'allikdan farovonlik sari" dasturi doirasida loyihalarni amalga oshirish orqali (fiskal multiplikator effektini inobatga olgan holda) iqtisodiyotda 8,31 trln. so'mgacha bo'lgan qo'shilgan qiymat yaratilishi mumkin.

Izoh: Mazkur tadqiqotda davlat dasturi doirasida amalga oshiriladigan loyihalarning iqtisodiyotga ta'sirini baholashda barcha turdagi fiskal multiplikatorlarning bir xil ekanligi taxmin qilindi.

Yondashuv: Mazkur tadqiqotda fiskal multiplikator ko'rsatkichi Jon Meynard Keynsning iste'molga marjinal moyillik nazariyasiga asoslangan holda baholandi. Umumiy daromadlarning ma'lum qismi import iste'moli uchun sarflanishi xarajatlar zanjirining uzilishiga olib keladi. Bu esa xarajatlarning multiplikativ ta'sirini pasaytiradi. Shu sababli, fiskal multiplikatorni baholashda iqtisodiyotda yakuniy va oraliq iste'mol uchun import xarajatlari bo'yicha to'g'rilash kiritildi.

Izoh: *Import mahsulotlari hajmi qisqa muddatda fiskal multiplikatorning iqtisodiyotga ta'sirini kamaytirsada, uzoq muddatda texnologiyalarning rivojlanishi, raqobatning kuchayishi hamda iqtisodiyotda samaradorlikning oshishi orqali mamlakatda real ishlab chiqarish hajmining ortishiga va pirovardida iste'mol tovarlari importining kamayishiga olib kelishi mumkin. Shuningdek, dastur va loyihalarni amalga oshirish bo'yicha samaradorlikning oshishi, aholi daromadlarining ortishi bilan mahalliy tovar va xizmatlarga talabning ko'payishi fiskal multiplikatorning iqtisodiyotga ijobiy ta'siri yaxshilanishiga olib kelishi mumkin.*

Xalqaro tajriba: Keynsning iste'molga marjinal moyillik nazariyasi bo'yicha fiskal multiplikatorni hisoblash yondashuvi daromadning o'zgarishi natijasida iste'molning o'zgarishini tahlil qilishga asoslanadi. Davlat xarajatlarning multiplikativ ta'sirini aniqlashda Yevropa mamlakatlari, AQSh va Yaponiya uchun S.Charlz, T.Dalleri va J.Mari, Yevropaning 10 ga yaqin davlati, AQSh va Yaponiya uchun Sebastian Charlz, Polsha uchun K.Laski, J.Osiatinski, J.Ziyeba, Fransiya, Germaniya, Polsha uchun A.Derkacz, Fransiya va Germaniya uchun Toralf Pusch kabi olimlar Keyns nazariyasiga asoslangan klassik usuldan foydalangan.

Ona tilini bilish darajasi umumiy ta'lim darajasi va ikkinchi chet tilini o'rganishga qanday ta'sir qiladi?

 o'qish vaqti
55 soniya

Ekonometrik tahlil natijalariga ko'ra, ona tilini bilish chet tillarini o'zlashtirish ehtimolini oshiradi. Bu esa ta'lim darajasini oshirish orqali ish haqining o'sishiga olib keladi. O'zbekistonda har bir qo'shimcha o'qilgan ta'lim yili ish haqining 8,79 foizgacha o'sishiga (dastlabki tadqiqotda Jizzax viloyatida 12,5 foizgacha) olib kelishi ma'lum bo'ldi. Shuningdek, o'rta yoki oliy ma'lumotga ega bo'lgan yoshlar orasida chet tillarini bilish ehtimolligi yuqori ekanligi aniqlandi.

YUNESKO (UNESCO) tadqiqotiga ko'ra, o'rta muddatli istiqbolda ona tiliga asoslangan ta'lim dasturlarida o'qigan bolalar nafaqat savodxonlik ko'nikmalarini, balki o'ziga bo'lgan ishonch va madaniy g'ururni ham oshiradi. Ona tilini mukammal bilish chet tilini o'rganishga yordam berib, o'z navbatida ish haqining (ikkinchi tilni bilgani uchun) oshishiga olib keladi. Shuningdek, ona tilini o'rganishdagi ko'nikmalardan ikkinchi va uchinchi chet tillarini o'zlashtirishda keng foydalaniladi. Bunda ona tilidan to'g'ri foydalanish ikkinchi tilni o'rganishga ijobiy ta'sir ko'rsatishi amaliyotda o'z isbotini topgan.

Mazkur tadqiqotda olib borilgan hisob-kitoblarda O'zbekistonda 2021-yil uchun uy xo'jaliklari byudjetini o'rganish bo'yicha o'tkazilgan so'rov natijalaridan foydalanildi. Shuningdek, ikkinchi tilni bilish ish haqi ustamalarining oshishiga olib kelishini baholashda Minserning ish haqi modelidan foydalanildi. Bunda chet tilini bilishning ish haqiga ta'siri oddiy regressiya va o'zgarmas effekt (fixed effect) modellaridan foydalangan holda baholandi. ■

2024-yilning avgust oyida avtomobillar narxi iyul oyidagiga nisbatan oshgan bo'lsada, sentyabr oyida narxlarda pasayish kuzatildi.

Mahalliy ommabop avtomobillar («Lacetti», «Cobalt», «Nexia», «Spark», «Damas», «Labo») narxlari. Joriy yilning sentyabr oyida o'rtacha va ko'p foydalanilgan ommabop avtomobillar narxi sezilarli darajada pasaygan bo'lsa, kam foydalanilgan avtomobillar narxida sezilarli o'zgarish kuzatilmadi. Xususan, avgust oyida kam foydalanilgan "Lacetti" avtomobilining ikkilamchi bozordagi narxi 4,5 foizga, o'rtacha foydalanilgani 6,0 foizga va ko'p foydalanilgani 5,4 foizga oshdi. Sentyabr oyida esa o'rtacha va ko'p foydalanilgan "Lacetti" narxlari avgust oyidagiga nisbatan mos ravishda 2,1 va 2,8 foizga hamda kam foydalanilgan "Lacetti" narxlari 0,8 foizga pasaydi.

Mahalliy ommabop avtomobil uchun sentyabr oyida taklif qilingan o'rtacha narxlar quyidagilarni tashkil qildi:

"Lacetti": kam foydalanilgan - 15 091 AQSh dollari (avgust oyida – 15210 dollar), o'rtacha foydalanilgan - 14 341 AQSh dollari (14 649 dollar), ko'p foydalanilgan - 13 044 AQSh dollari (13 420 dollar);

"Cobalt": kam foydalanilgan - 13 040 AQSh dollari (avgust oyida – 13 189 dollar), o'rtacha foydalanilgan - 12 301 AQSh dollari (12 769 dollar), ko'p foydalanilgan - 11 488 AQSh dollari (11 904 dollar);

"Spark": o'rtacha foydalanilgan - 10 078 AQSh dollari (avgust oyida – 10 390 AQSh dollari), ko'p foydalanilgan - 8 818 AQSh dollari (9 149 dollar).

Mahalliy luks avtomobillar («Malibu», «Tracker») narxi. Avgust oyida kam foydalanilgan "Malibu" uchun taklif etilgan o'rtacha narx iyul oyidagiga nisbatan 2,8 foiz, o'rtacha foydalanilganlari uchun 3,8 foiz, ko'p foydalanilganlari uchun 2,0 foiz oshgan bo'lsa, sentyabr oyida kam foydalanilgan "Malibu" uchun taklif etilgan o'rtacha narx avgust oyidagiga nisbatan 2,8 foiz, o'rtacha foydalanilganlar uchun 1,5 foiz, ko'p foydalanilganlar uchun 0,4 foiz pasaydi.

Mahalliy luks avtomobillar uchun sentyabr oyida taklif qilingan o'rtacha narxlar

quyidagicha: "Malibu": kam foydalanilgan - 29 390 AQSh dollari (avgust oyida – 30 252 dollar), o'rtacha foydalanilgan - 28 703 AQSh dollari (29 154 dollar), ko'p foydalanilgan - 24 401 AQSh dollari (24 506 dollar);

"Tracker": kam foydalanilgan - 18 500 AQSh dollari (avgust oyida – 19 284 dollar), o'rtacha foydalanilgan - 17 738 AQSh dollari (18 723 dollar), ko'p foydalanilgan - 16 647 AQSh dollari (16 956 dollar).

«Random forest» modeli: avtomobil narxlariga ta'sir etuvchi omillar. Oq rangli "Lacetti" va "Cobalt"ning bosib o'tgan masofasi ularning narxlariga yuqori darajada ta'sir etgan bo'lsa, "Damas"ning ishlab chiqarilgan yili narxni belgilashda asosiy omil bo'ldi. Shuningdek, "Lacetti" narxiga uning qora rangli ekanligi eng ko'p ta'sir etishi aniqlandi.

Avtomobillar bosib o'tgan masofasi hamda ishlab chiqarilgan yiliga ko'ra quyidagi guruhlariga ajratib olindi:

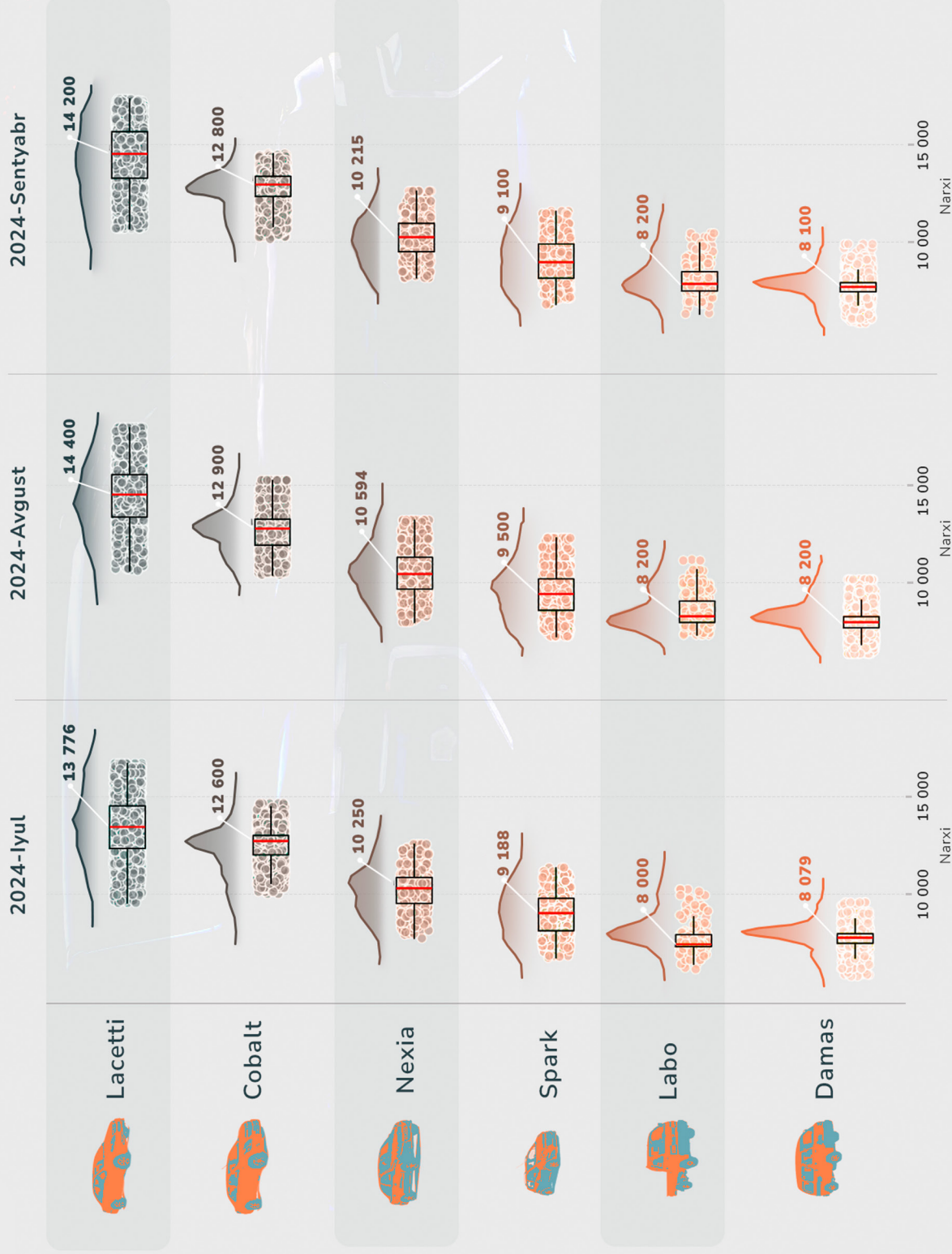
- 2023-2024 yillarda ishlab chiqarilgan hamda bosib o'tgan masofasi 20 000 km. gacha bo'lgan avtomobillar – "Kam foydalanilgan";

- 2023-2024 yillarda ishlab chiqarilgan hamda bosib o'tgan masofasi 20 000 km. dan 50 000 km. gacha bo'lgan avtomobillar, shuningdek, 2021-2022 yillarda ishlab chiqarilgan hamda bosib o'tgan masofasi 40 000 km. gacha bo'lgan avtomobillar – "O'rtacha foydalanilgan";

- 2023-2024 yillarda ishlab chiqarilgan va bosib o'tgan masofasi 50 000 km. dan ko'p bo'lgan avtomobillar, 2021-2022 yillarda ishlab chiqarilgan hamda 40 000 km. dan ortiq masofani bosib o'tgan avtomobillar hamda 2020-yilda ishlab chiqarilgan barcha avtomobillar – "Ko'p foydalanilgan".

Avtomobillar narxini tahlil qilishda ma'lumotlar olx.uz platformasidan veb skreping (web scraping) orqali to'plandi. Bunda, 2020-2024 yillarda ishlab chiqarilgan avtomobillar uchun taklif etilayotgan narxlar saralab olingandan so'ng, 30,5 mingta ma'lumot asosida taklif etilayotgan narxlar tahlil qilindi. Shuningdek, avtomobillar narxiga ta'sir etuvchi omillar «Random forest» modeli yordamida aniqlandi.

Mahalliy ommabop avtomobillar

Narx. 2024-yilning yanvar-sentyabr oylarida onlayn auksion orqali mulk va ijara huquqi asosida sotilgan o'rtacha 1 ga yerning narxi 595,1 mln. so'mga qimmatlashgan.

Hudud. Hududlar kesimida mulk va ijara huquqi asosida 2024-yilning yanvar-sentyabr oylarida 2023-yilning shu davridagiga nisbatan Toshkent shahrida 4,7 barobar, Qoraqalpog'iston Respublikasida 4,4 barobar, Andijon viloyatida 3,2 barobar, Xorazm viloyatida 2,8 barobar, Qashqadaryo viloyatida 2,7 barobar va Namangan viloyatida 2,5 barobar ko'p yer maydonlari sotilgan.

Ijara va mulk. Respublika bo'yicha onlayn-auksion orqali mulk va ijara huquqi asosida tadbirkorlik va shaharsozlik faoliyatini amalga oshirish uchun: 2024-yilning yanvar-sentyabr oylarida: 24 612 ta lot (69,3 foiz) yoki 5 323,7 gektar yer maydoni ijara, 10 884 ta lot (30,7 foiz) yoki 500,3 gektar yer maydoni mulk huquqi asosida savdoga chiqarilgan.

2024-yilning yanvar-sentyabr oylarida 19 327 ta lot, 2 681,5 gektar yer uchastkalari 2 860, 1 mlrd. so'mga sotilgan bo'lib, 2023-yilning shu davridagiga nisbatan sotilgan lotlar soni 1,9 barobargacha, yerlarning hajmi 1,8 barobargacha, yerlarni sotishdan tushgan mablag'lar miqdori esa 4,0 barobargacha ortgan.

2024-yilning yanvar-sentyabr oylarida respublikadagi 67 ta tuman (shahar)da mulk huquqi asosida yer uchastkalari auksion savdolariga umuman chiqarilmagan.

Takliflar:

- auksion savdolariga ijtimoiy infratuzulma hamda muhandislik kommunikatsiyalari obyektlari mavjud bo'lgan hududlarda namunaviy loyihalar asosida master rejani ishlab chiqish sharti bilan yakka tartibdagi uy-joy qurilishi uchun 1 gektardan ortiq yer uchastkalarini mulk huquqi asosida auksionga chiqarish ishlarini jadallashtirish;
- tuman (shahar) kadastr filiallari hamda qurilish bo'limlari hududlarning iqtisodiy rivojlanish dasturlari, tasdiqlangan shaharsozlik hujjatlari hamda urbanizatsiya jarayonlarini (o'sish nuqtalari) chuqur tahlil qilgan holda, infratuzilma mavjud bo'lgan yerlarni auksion savdolariga chiqarish choralari ko'rish, natijada yerning iqtisodiy jihatdan jozibadorligining ortishi hamda hududlarning tadbirkorlik faoliyati rivojlanishiga imkoniyat yaratishi lozim.

2024-yilning III-choragida sayyohlarga turistik xizmatlari ko'rsatish maqsadida 271 ta turoperator va turagentlar (joriy yilning II-choragida 193 ta), joylashtirish vositalari bo'yicha 29 ta mehmonxona (joriy yilning II-choragida 40 ta) va 80 ta xostel (joriy yilning II-choragida 51 ta) yaratildi.

O'zbekistonning jahon miqyosida turistik jozibadorligini oshirish maqsadida quyidagi asosiy yo'nalishlarga e'tibor qaratish lozim:

- 2025-yilga qadar xorijiy mamlakat fuqarolari O'zbekistonga kelishi uchun vizasiz tartibdan foydalanish imkoniyatini yanada ko'paytirish, ya'ni bunday mamlakatlar sonini 90 tadan 120 taga yetkazish, xorijiy sayyohlar sonini 20 foizgacha oshirish imkonini beradi;

- yoshlar auditoriyasini (19–30 yosh toifasi) jalb qilish maqsadida inflyuenserlardan foydalangan holda Instagram va Facebookda aksiyalarni joriy qilish (kutlayotgan qamrov soni – birinchi yilda 1 million foydalanuvchigacha);

- infratuzilmani yaxshilash, ya'ni ekomehmonxonalarga e'tibor qaratgan holda mashhur sayyohlik joylarida 100 ta yangi mehmonxona qurish (kutlayotgan turar joylar sonining ko'payishi 15000 tacha);

- ichki turizmni rivojlantirish, ya'ni 2025-yilga borganda mahalliy sayyohlar sonini 40 foizga yetkazish maqsadida yosh bolali oilalar uchun ekskursiyalar va mehmonxonalarga chegirmalar taqdim etuvchi "Oilaviy ta'til" dasturini joriy etish;

- hududlarda turizm klasterlarini (masalan, Buxoroda madaniy klaster va Toshkent viloyatida ekoklaster) yaratish, natijada 2025-yilda ushbu zonalarda mahalliy sayyohlar sonini 30 foizgacha oshirish maqsadga muvofiq. ■

2024-YILNING III-CHORAGIDA (IYUL-SENTYABR) O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASIDA QAYD ETILGAN ASOSIY NATIJALAR

2024 III-chorak

2024 II-chorak

Xorijiy turistlar
million nafar

2,2

2,0

Turoperator va turagentlar
birlikda

271

193

Mehmonxonalar
birlikda

29

40

Xostellar
birlikda

80

51

Turistik maqsadlarda xorijga
ketgan O'zbekiston Respublikasi
fuqarolari soni
million nafar

1,8

1,5

Ijobiy o'zgarishlarni baholashda indekslar (SDG) va reyting ko'rsatkichlari qo'llanildi. Ular erishilgan natijalarni dunyo miqyosidagi o'rtacha ko'rsatkichlar bilan qiyoslash imkonini beradi. Tadqiqot sof energiya bilan ta'minlash tendensiyalarini tavsiflovchi asosiy ko'rsatkichlar tahliliga asoslangan: elektr energiyasidan foydalanuvchi aholi ulushida o'zgarishlar, sof yoqilg'i va texnologiyalaridan foydalanuvchi aholi ulushida o'zgarishlar, qayta tiklanuvchi energiya manbalari ulushi, energiya samaradorligi, uglerod sig'imi va boshqalar.

Ma'lumot uchun: tahlil etilayotgan mamlakatlar (180 dan ortiq) ball qiymatlariga bog'liq ravishda BRMga erishish bo'yicha 3 guruhga bo'lindi: 1-guruh (yuqori daraja) – 85 balldan 100 ballgacha, 2-guruh (o'rtacha/mo'tadil yuqori daraja)) – 56 balldan 85 ballgacha, 3-guruh (past daraja) – 22 balldan 55 ballgacha.

Tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, O'zbekiston 68,5 ball to'plagan holda (jahon miqyosidagi o'rtacha daraja – 64,2 ball) sof energiyadan foydalanish darajasi o'rtachadan yuqori bo'lgan mamlakatlar guruhidan joy oldi.

O'zbekistonning jahon reytingidagi o'rni ko'p jihatdan aholini elektr energiyasi bilan ta'minlashni yaxshilash bo'yicha chora-tadbirlarning, energiya samaradorligi o'sishining hamda energiya ta'minoti tizimiga kiritilgan investitsiyalarning sezilarli darajada oshishining natijasi bo'ldi.

Aholi: Aholini elektr energiyasi bilan ta'minlashda sezilarli yutuqlarga erishildi. So'nggi 5 yil ichida elektr ta'minotidagi uzilishlar davomiyligi 3 barobar qisqardi. Agar 2018 yilgacha elektr ta'minotida davomiyligi 6 va undan ortiq soat bo'lgan uzilish holatlari kuzatilgan bo'lsa, bugungi kunda uzilishlar soni qisqarishi bilan birga, 10 daqiqadan 2 soatgacha davom etadigan qisqa muddatli uzilishlar kuzatilmoqda.

Energiya samaradorligi: 2018–2023-yillarda iqtisodiyotning energiya samaradorligi, ko'p jihatdan qayta tiklanuvchi energiya manbalarini faol ishga tushirish hisobiga, yiliga o'rtacha 5-6 foizga yaxshilandi.

2023-yilda qayta tiklanuvchi energiya manbalarining umumiy quvvati 2018-yil darajasidan 49 foizga oshdi. So'nggi uch yil ichida sof energiya ishlab chiqarish 1,5 barobar oshdi, ishlab chiqarilayotgan elektr energiyasining umumiy tarkibida "sof" energiyaning ulushi 7,1 foizdan 9,7 foizgacha o'sdi.

Investitsiyalar: Qayta tiklanuvchi energiya manbalariga oid texnologiyalarning keng spektriga va elektrlashtirish dasturlariga investitsiya oqimlari sezilarli darajada o'zgardi. Iqtisodiyotning asosiy kapitaliga investitsiyalarning umumiy hajmida energiya ta'minoti tizimiga kiritilgan investitsiyalar ulushi 5,3 foizdan (2020) 12,2 foizga (2023), mutlaq hisobda esa 2,3 baravardan ko'proqqa oshdi. Natijada 2023-yilda mamlakatning umumiy energetika quvvati 2018-yil bilantaqqoslaganda 1,3 baravar oshdi. Bu omillar ishlab chiqarishsalohiyatining oshishiga, aholining elektr energiyasiga bo'lgantalabini qondirish imkoniyatlari kengayishiga xizmat qildi.

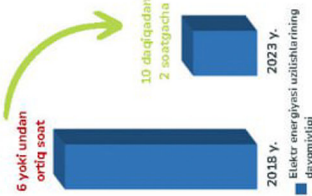
Aholining sof energiyadan foydalanishida kuzatilayotgan yutuqlar respublika elektr energiyasi iste'moli tarkibida ijobiy o'zgarishlar bilan birga sezildi. 2018–2023-yillarda aholi tomonidan elektr energiyasi iste'moli mutlaq ifodada 31,2 foizga oshdi. Aholining umumiy iste'mol tarkibidagi ulushi esa 21,7 foizdan 23 foizga oshdi.

O'sib borayotgan aholining barqaror energiya ta'minotini ta'minlash va O'zbekistonning toza energiyadan yuqori darajada foydalanish imkoniyatiga ega davlatlar guruhiga qo'shilishi amalga oshirilayotgan ijtimoiy-iqtisodiy islohotlarda ustuvor ahamiyatini saqlab qolmoqda. Ushbu vazifalarni hal etish qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan unumli foydalanishni yanada rag'batlantirish va energiya salohiyatini rivojlantirish bo'yicha mutanosib siyosatni amalga oshirishni talab etadi.

O'ZBEKISTON BARQAROR RIVOJLANISHNING MAQSADIGA ERISHISH YO'LIDA 7 MAQSAD: EKOLOGIK TOZA ENERGIYADAN UMUMFOYDALANISH IMKONIYATINI TA'MINLASH

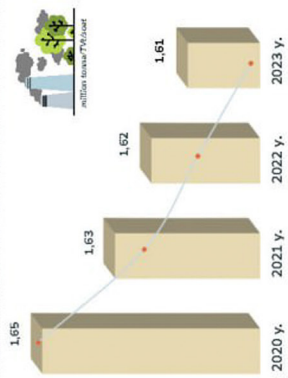
Aholining 100 foizi elektr energiyasidan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lsa ham ko'plab rivojlanayotgan mamlakatlar singari O'zbekistonda elektr ta'minotida ham uzilishlar kuzatilmog'da

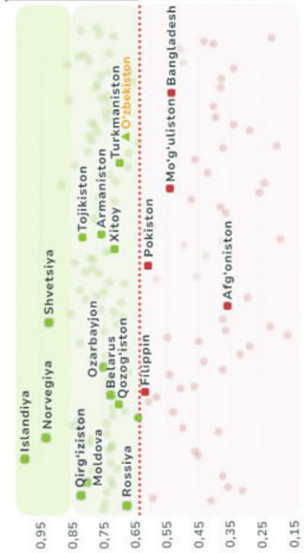
Shunga qaramay, ularning yechimida ijobiy o'zgarishlar kuzatilmog'da. Oxirgi 5 yil ichida elektr ta'minotidagi uzilishlar davomiyligi 3 barobar kamaydi

2023 yilda qayta tiklanuvchi energiya manbalarining umumiy elektr energiya ishlab chiqarishdagi ulushi 9,7% ni tashkil etdi, undan 1,6 foizi quyosh va shamol energiyasi

2023 yilda uglerod sig'imi 2020 yilga nisbatan 2,4% ga kamaydi

Barqaror rivojlanishning 7-maqsadiga erishish indeksi hisob-kitoblariga ko'ra, O'zbekiston 68,5 ball to'plab, 180 dan ortiq mamlakatlar orasida 109-o'rinni egalladi (2023 yil holatiga ko'ra)

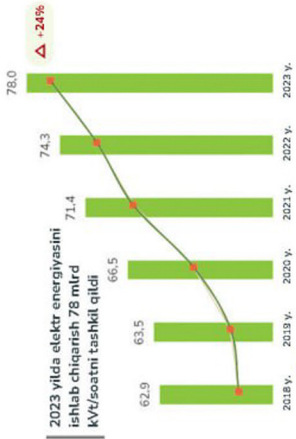

2030 yilga kelib energiya balansida qayta tiklanuvchi energiya manbalarining ulushini 40,0% (umumiy quvvatning 25 GVt/gacha), 2026 yilga kelib esa 25,0% gacha oshirish rejalashtirilgan

"O'zbekiston — 2030" strategiyasida iqtisodiyot tarmoqlari va aholi ehtiyojlari uchun yetkazib beriladigan elektr energiya miqdorini 2030 yilga qadar 120 mlrd kVt/soat gacha yetkazish ko'za tutilgan

KEYINGI QADAMLAR

- Qayta tiklanuvchi energiya manbalari salohiyatidan to'liq foydalanish ustuvorligini hisobga olgan holda energiya quvvatini oshirish (xususiy investitsiyalarni jalb qilish, eng yangi texnologiyalarni joriy etish va aholini iqtisodiy rag'batlantirish)
- Energetika va raqamli texnologiyalar integratsiyasi - barqaror rivojlanish katalizatori sifatida
- Adolati va inklyuziv energetika sektorini barpo etish maqsadida rejalashtirish, boshqarish, ma'lumotlarni to'plash va monitoring qilishning salohiyatini oshirish

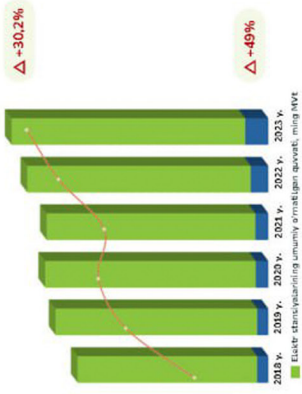

2018-2023 yillar davomida YalMning birlamchi energiya sig'imi 37,0 foizga kamaydi

2023 yilda investitsiyalar umumiy hajmida energetikaning asosiy kapitaliga yo'naltirilgan investitsiyalar ulushi 2020 yildagi 5,3 foizga nisbatan 12,2 foizga yetdi (+6,9 f.p.):

- ENERGETIKANING ASOSYI KAPITALIGA INVESTITSİYALAR ULUSHI ENGLIK KATTA BO'LGAN TOP-5 VILOYAT
1. Sirdaryo viloyati - 52,2%
  2. Buxoro viloyati - 32,6%
  3. Surkhandaryo viloyati - 23,2%
  4. Qashqadaryo viloyati - 19,7%
  5. Jizzax viloyati - 18,6%
- (2023 yil uchun viloyatga yo'naltirilgan jami investitsiyalar hajmiga nisbatan)

2023-yilda elektr stansiyalarining umumiy o'rnatilgan quvvati 2018-yilga nisbatan 30,2 foizga oshdi

Elektr stansiyalarining umumiy o'rnatilgan quvvati, mln kWt

Iqtisodiy rivojlanishdagi muammolarni hal qilish va imkoniyatlarni aniqlashda davlat va xususiy sektor vakillari o'rtasidagi muloqotlar (PPD - Public-Private Dialogue) muhim ahamiyat kasb etadi. PPD qarashlar, ustuvorliklar, maqsadlar va g'oyalarni almashish uchun hukumat va xususiy sektor o'rtasidagi rasmiy yoki norasmiy ochiq muloqot mexanizmi hisoblanadi. Mazkur yondashuv mahalliy manfaatdor tomonlarni qarorlar qabul qilish jarayonlariga jalb qilish va hududiy rivojlanish tashabbuslarida o'z so'zlarini aytishga imkon beradi.

PPD rivojlanayotgan mamlakatlarda yaqin tarixda paydo bo'lgan amaliyot bo'lib, Nicolas Pinaudning ta'kidlashicha, bu mamlakatlarda 1990-yillargacha nodavlat manfaatdor tomonlar, ayniqsa, tadbirkorlar bilan hamkorlik o'rnatishga ahamiyat qaratilmagan. Benjamin Herzberg va Andrew Wright 40 ta davlat bo'yicha olib borgan tadqiqotlarida PPD orqali ishlab chiqilgan islohotlar samaraliroq amalga oshirilishini aniqlashgan.

PPD amaliyotini joriy etish qator mamlakatlarda iqtisodiy samaradorlikni oshirishga xizmat qilgan. Jahon banki guruhining 2009-yilgi sharhida 50 dan ortiq turli sohalarda amalga oshirilgan 30 ga yaqin PPD natijasida xususiy sektorda 400 million dollardan ko'proq mablag'lar tejalgani ta'kidlanadi.

1998-yilda Misrda Bog'dorchilik eksportini yaxshilash uyushmasi tashkil etilib, PPD o'tkazish amaliyoti yo'lga qo'yilishi bilan 2000-2008 yillar oralig'ida mamlakatning sitrus sektori eksporti hajmi 5 barobar, qiymati esa 14 barobar oshgan.

Ispaniyada Barselona 22@ PPD tashabbusi 10 yildan kamroq vaqt ichida 1500 dan ortiq kompaniyalarni jalb qildi va 45 mingga yaqin ish o'rinlari yaratdi. «Empresaris pel Solsonès» uyushmasi (Solsones uchun tadbirkorlar), mahalliy tadbirkorlar va hudud vakillari hamkorligida qishloq turizmiga qaratilgan turli harakatlar natijasida esa 1996-2006 yillarda Solsonesda aholi jon boshiga YaHM 2 barobar ortdi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 8-iyuldagi "Hududlarning iqtisodiy salohiyatini ro'yobga chiqarish va bo'sh yer uchastkalaridan samarali foydalanish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-245-sonli qarorida O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Makroiqtisodiy va hududiy tadqiqotlar instituti (MHTI) va Germaniya xalqaro hamkorlik tashkiloti (GIZ) bilan hamkorlikda hududlarni kompleks iqtisodiy rivojlantirish master-rejalarini ishlab chiqish belgilangan.

Master-rejalarni ishlab chiqish jarayonida pastdan yuqoriga yondashuvi (bottom-up approach) qo'llanmoqda. An'anaviy yuqoridan pastga metodidan (top-down approach) farqli ravishda pastdan yuqoriga rivojlanish yondashuvida individual yoki mahalliy darajadan boshlab kattaroq tuzilmalarni qurishga urg'u beriladi. Ushbu uslub asosida hududlarni rivojlantirish drayverlarini aniqlashda instrument sifatida davlat-xususiy sektor muloqotlaridan (PPD - Public Private Dialogue) foydalanilmoqda.

Bugungi kunda MHTI va GIZ hamkorligida master-rejalar doirasida amalga oshiriladigan loyihalar va chora-tadbirlar bankini shakllantirish maqsadida Bulung'ur, Kattaqo'rg'on, Xiva hamda Hazorasp tumanlarida davlat-xususiy sektor muloqotlari o'tkazildi. Ta'kidlash lozimki, PPD jarayonida shakllantirilgan chora-tadbirlar amaliyotga joriy qilina boshladi. Jumladan, Bulung'ur tumanining master-rejasi doirasida tumanda «Pomidor sayli» o'tkazildi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra quyidagilar ma'lum bo'ldi:

Meva-sabzavotlar hamda ulardan tayyorlangan turli xil qiyom va sharbatlar. 2024-yilning III-choragida Buyuk Britaniya, Hindiston, Kanada, AQSh, Tailand, Avstraliya kabi mamlakatlarda meva-sabzavotlar hamda ulardan tayyorlangan turli xil qiyom va sharbatlarga bo'lgan talab yuqori bo'ldi.

Ushbu mahsulotlarni eksport qilish bo'yicha Surxondaryo, Xorazm, Farg'ona, Samarqand, Qashqadaryo va Andijon viloyatlari yaxshi imkoniyatlarga ega bo'lib, qayd etilgan mamlakatlarga eksportni doimiy ravishda yo'lga qo'yish mazkur hududlarning iqtisodiy ahvolini yaxshilashga xizmat qiladi.

Ip-gazlama, kiyimlar, kimyoviy tola va teri mahsulotlari. Mazkur tovarlarga bo'lgan talab AQSh, Fransiya va Indoneziya davlatlarida yuqori ekanligi aniqlandi.

Ushbu tovarlarni eksport qilishda nisbiy ustunlikka ega bo'lgan Namangan, Qashqadaryo, Toshkent, Sirdaryo viloyatlari hamda Qoraqalpog'iston Respublikasi tadbirkorlarida mazkur bozorlarga chiqish imkoniyatlari mavjud.

O'g'itlar, kimyoviy mahsulotlar, un va kraxmal. O'zbekiston ushbu mahsulotlarini eksport qilishda ham nisbiy ustunlikka ega bo'lib, mazkur mahsulotlarga asosan AQSh, Buyuk Britaniya, Malayziya, Hindiston, Kanada, Koreya Respublikasi davlatlarida talab yuqori.

Farg'ona, Navoiy va Toshkent viloyatlari hamda Toshkent shahri tadbirkorlari ushbu mahsulotlarni nisbatan pastroq xarajatlar evaziga eksport qilishi mumkin.

Qimmatbaho toshlar va metallar, rux va mis mahsulotlari. Kanada, Fransiya, AQSh, Germaniya, Koreya Respublikasi, BAA va Xitoy kabi mamlakatlardagi ko'pgina buyurtmachilarga qimmatbaho toshlar va metallar, rux va mis mahsulotlari zarur ekanligi aniqlandi.

Ushbu mahsulotlarni eksport qilish Navoiy va Toshkent viloyatlari hamda Toshkent shahrida faoliyat olib boruvchi tadbirkorlarga tavsiya etiladi.

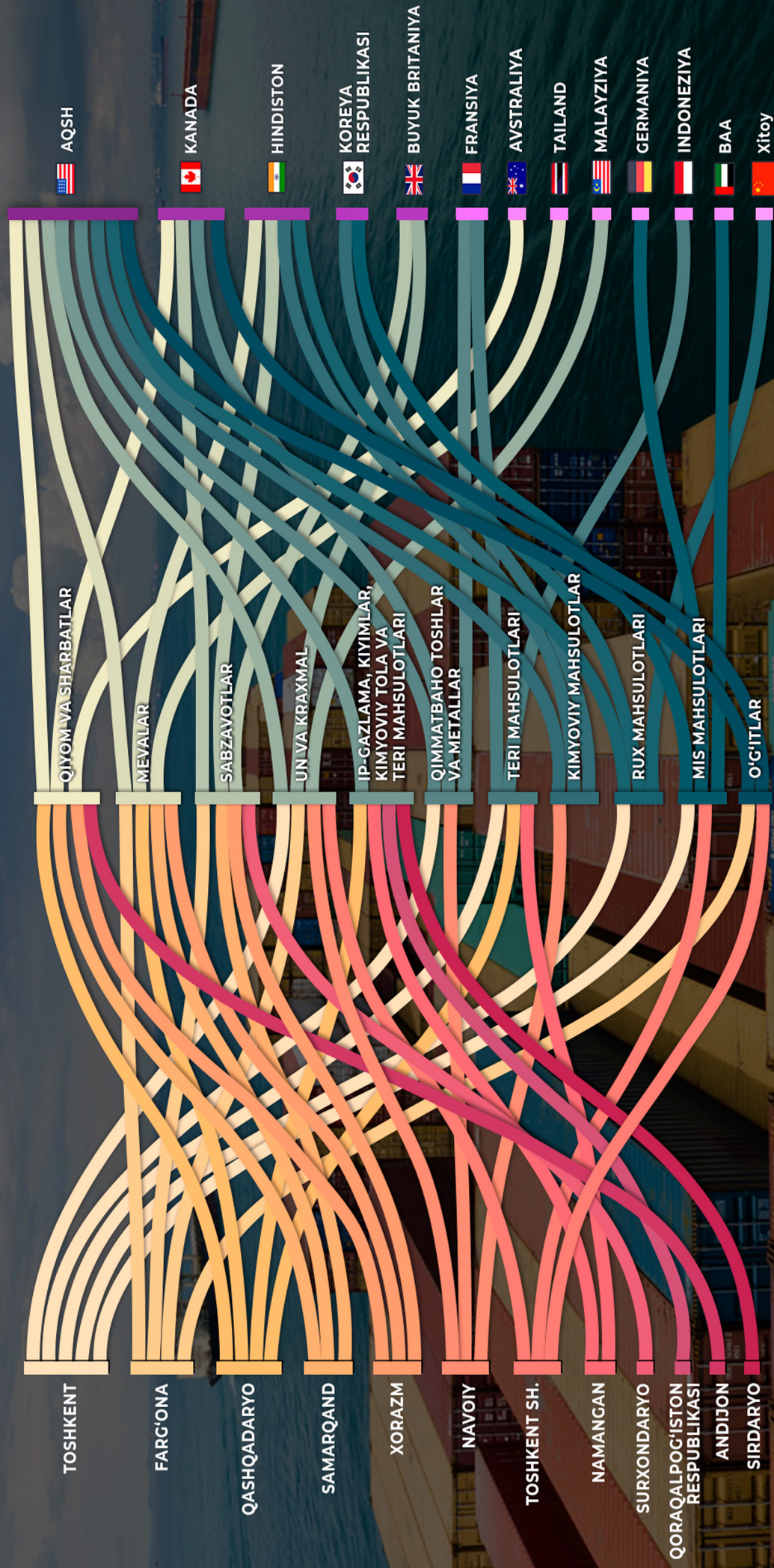
Shuningdek, buyurtmachilarning 75,5 foizi uchun mahsulotning qaysi mamlakatdan yetkazib berilishi ahamiyatga ega emasligi ma'lum bo'ldi. Mazkur guruhdagi buyurtmachilarning 78,4 foizi mahsulotni Incoterms qoidalarining CIF shartlari (mahsulotni ishlab chiqarish, sug'urtalash va yetkazib berish xarajatlari sotuvchining zimmasiga yuklatiladi) asosida yetkazib berilishini ma'qul ko'rishi aniqlandi. Mahsulotni yetkazib berish bo'yicha ma'lum bir davlat talabini qo'ymagan buyurtmachilarning 60 foizi to'lov shakli sifatida akkreditivni (LC - Letter of Credit), 28,4 foizi esa telegrafik pul o'tkazmasi (TT - Telegraphic Transfer) hamda bank orqali to'g'ridan to'g'ri o'tkazmani afzal ko'rishi ma'lum bo'ldi.

Izoh: *Akkreditiv xalqaro savdoda risk darajasi kichik bo'lgan eng ishonchli to'lov shakli hisoblanadi.*

Shuni ta'kidlash lozimki, hududlarda transport va eksport infratuzilmasining ushbu potensial bozorlarga chiqish uchun moslashtirilishi, eksportchi korxonalariga yaqindan konsultativ va moliyaviy ko'mak berilishi eksport ko'lamining oshishi, samaradorlikning yaxshilanishi, innovatsion faoliyatning jadallashishi, aholi turmush darajasining oshishiga xizmat qiladi.

Tadqiqotda respublika va uning hududlari uchun nisbiy ustunlik indeksi (RCA - Revealed Comparative Advantage) hisoblab chiqilgach, O'zbekiston eksport qilishda nisbiy ustunlikka ega bo'lgan mahsulotlar hamda ularni eksport qilishi mumkin bo'lgan viloyatlar aniqlandi. Tahlillarda www.go4worldbusiness.com veb-sahifasidan 2024-yilning iyul-sentyabr oylari uchun veb-skreping (web-scraping) orqali tortib olingan 15320 ta buyurtmachining ma'lumotlari hamda Statistika agentligi ma'lumotlaridan foydalanildi.

O'ZBEKISTON HUDUDLARI UCHUN POTENSIAL EKSPORT BOZORLARI

“Aqlli qishloqlar” konsepsiyasi nafaqat qishloqlarning raqamli transformatsiyasi, balki ularning rivojlanishiga yangicha qarashni ham ifodalaydi.

Xitoyda “Aqlli qishloq Bayxu” loyihasi doirasida 80 dan ortiq turdagi qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini onlayn sotish yo‘lga qo‘yildi va 30 mingdan ortiq kishi kambag‘allikdan olib chiqildi.

Elektron tijorat kambag‘allikni bartaraf etishda muhim rol o‘ynadi. 20 000 dan ortiq sotuvchi “832 platformasi”ga (kambag‘al hududlarda qishloq xo‘jaligi mahsulotlarini sotish uchun onlayn platforma) qo‘shildi. Bu 2022-yilda 13,6 milliard yuan daromad keltirdi (avvalgi yildagiga nisbatan 20 foiz ko‘p).

Ispaniyada COWOCAT Rural loyihasi doirasida yaratilgan kovorking maydonlari aholi sonining kamayishidan aziyat chekayotgan qishloq joylarida iqtisodiy o‘sishning drayveriga aylandi. Loyiha doirasida 18 dan ortiq kovorking maydoni va 130 nafardan ortiq mutaxassis tarmoqqa qo‘shildi. Bu esa qishloqlarda kuchli kovorkerlar hamjamiyatini shakllantirishga hissa qo‘shdi.

Loyiha Ispaniyadagi ikkita ta‘lim muassasasida o‘quv dasturlarini yo‘lga qo‘yish orqali yoshlar o‘rtasida kovorking madaniyatini ommalashtirishga faol hissa qo‘shdi. Tortosa shahridagi Rovira-i-Virgili universitetida talabalar va o‘qituvchilarni ushbu konsepsiyaga jalb qilish uchun qishloq kovorking maydoni tashkil etildi.

Kongo Demokratik Respublikasida «Pamoja Net» loyihasi Idjvi oroliga internetga kirish imkonini berdi. Bu mahalliy biznes muhitini yaxshiladi, bu esa xalqaro xaridorlar bilan aloqa o‘rnatishga yordam berdi. Mahalliy korxonalarining qo‘llab-quvvatlashi va «Fjord» texnologiya kompaniyasi bilan hamkorlik tufayli 3900 nafardan ortiq kishi internetga ulanish imkoniga ega bo‘ldi.

Keyinchalik, mahalliy korxonalar loyiha oylik operatsion xarajatlarining 60 foizini moliyalashtirish uchun yangi imkoniyatlardan foydalandi.

Ozarbayjonda Agali aholi punktidagi “aqlli qishloq” qayta tiklanadigan energiya manbalari va raqamli texnologiyalardan foydalanish namunasiga aylandi. Aholi punkti energetik jihatdan mustaqil: energiya resurslariga bo‘lgan ehtiyoj quyosh energiyasi, shamol energiyasi va gidroelektr stansiyalari hisobiga ta‘minlanadi. Agali qishlog‘idagi har bir bino tolali izolyatsiya, elektrodli suv isitgichi, quyosh panellari va boshqa «yashil» texnologiyalar asosida jihozlangan.

O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligiga raqamli texnologiyalarni joriy etish bo‘yicha qishloqlar barqarorligi va unumdorligini oshirishga qaratilgan tashabbuslar ham faol amalga oshirilmoqda.

2023-yilda O‘zbekiston fermerlari FAOning “Kelajak avlodlar uchun aqlli qishloq xo‘jaligi” loyihasi va dunyo bo‘ylab 1000 ta raqamli qishloqni yaratishga qaratilgan FAOning “Raqamli qishloqlar” tashabbusida ishtirok etdi. Tajriba loyihalarini amalga oshirish uchun Farg‘ona vodiysining Novkent va Yuksalish qishloqlari tanlab olindi.

INSTITUT JAMOASI

